

УДК: 377.8: 371.134: 81(4/9)

Практичний підхід до формування курікулуму у підготовці майбутніх вчителів іноземних мов у розвинених країнах світу (Німеччина, США Мексика, Ізраїль).

Романюк Л.П.
ВНМУ

Питання освіти в останні роки перебувають у центрі посиленої уваги органів державної влади, громадськості, представників бізнесу. Зокрема, визначальними є укази Президента, видані у 2005–2008 роках, про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування і розвитку та підвищення якості освіти.

Якість національної освіти залежить від багатьох чинників, які характеризують різні аспекти освітнього процесу: змісту навчальних програм, досконалості форм та методів навчання, використання сучасних педагогічних технологій, професійної майстерності педагогічних кадрів, достатності фінансового та матеріального забезпечення тощо.

Ми розуміємо, сучасна освіта має бути націлена на розвиток і саморозвиток учнів відповідно до їх власних потреб та уподобань. При цьому основною темою та середовищем для особистісного розвитку стають не просто предметні знання, уміння та навички, а й досвід особистості щодо оволодіння ними. [2] На думку вітчизняних науковців (В. Кремень, О. Савченко, О. Ляшенко, О. Локшина та ін.), суспільство вимагає від освітньої галузі створення таких умов, за яких дитина без шкоди для здоров'я освоюватиме культурні цінності та різноманітні види діяльності, набуватиме знання та уміння, необхідні для її життя. Якісна освіта повинна формувати та розвивати такі особистісні риси, що максимально полегшують процес адаптації людини до соціальних реалій, дають їй змогу реалізувати себе на ринку праці, впевнено діяти як громадянину в складному сучасному суспільстві.

Основоположною категорією реформування усіх світових освітніх систем і

підвищення якості освіти є курікулум. Курікулум (лат. curriculum) – багатоаспектне явище освіти, що включає планування, контент, перебіг, результат освіти. В українській мові визначення терміна «курікулум» наближене до терміна «зміст освіти». У педагогічній теорії існує понад 400 визначень цього поняття. [6,7,8] Курікулум як документ відрізняється від навчальної програми, яка визначає змістовну сторону предметного навчання і складає лише частину курікулуму. Окрім програми, курікулум містить аналіз причин необхідності впровадження нового змісту освіти; чітке визначення цілей навчання; окреслення цільових груп, на які розрахований цей курікулум; опис передбачуваних взаємин учителя і учнів, узгодженість методичних принципів із відповідними навчальними матеріалами; сучасні моделі й засоби навчання; систему і принципи контролю та оцінки. І в цьому сенсі Державний стандарт є лише частиною курікулуму.

Нині в Україні є група вчених (С. Клепко, О. Савченко, О. Ляшенко, О. Локшина, О. Гірний та інші), які обґрунтовують необхідність переходу від форми чинного Державного стандарту до проектування змісту освіти за теорією побудови курікулуму, яка досить ґрунтовно опрацьована зарубіжними вченими (Д. Георгеску, А. Крісан, Г. Ірмелі та інші).

Національний курікулум має відповідати національним інтересам держави та враховувати тенденції і перспективи розвитку країни. [1]

Розробка курікулярних проектів системи підготовки майбутніх вчителів іноземних мов вимагає аналізу потреб суспільства щодо професійної освіти вчителів, а також екскурсивного аналізу міжнародної, національної та місцевої інституційної політики щодо педагогічної підготовки.

На продуктивну діяльність навчальних інститутів впливають такі елементи: навчальний матеріал, персонал, що задіяний, енергія та тактика. Таким чином при розбудові курікулуму професійної підготовки вчителів іноземних мов звертається увага на аналіз задач, що ставляться перед педагогічним навчальним закладом; на характеристики персоналу (викладач, адміністрація, технічний персонал тощо), що буде працювати; на матеріальні

ресурси, потрібні для організації навчального процесу; на організаційну тактику, що використовується для виконання певних навчальних, адміністративних та інших задач тощо.[2]

Структурування курікулуму педагогічної освіти передбачає також вивчення культурного простору навчального закладу, що здійснюється на основі теорії культури . Освіта є історико-культурним феноменом, процесом і умовою розвитку духовних начал народу і кожного індивіда. Зміст, ідейні смисли, «образи і зразки», якими наповнена освіта, втілюються в індивідуальній формі. Курікулярні проекти розробляються для того, щоб бути використаними в межах інституційного закладу певною групою індивідів суб'єктів цього закладу. Таким чином розбудова курікулуму професійної педагогічної освіти потребує вивчення суб'єктів освіти, їх соціально-культурного простору, що становить предмет досліджень культурологічної теорії. Яка розроблена французьким соціологом П.Ф.Бордьо та направлена на зближення основних протилежних соціологічних течій: соціально-структурних та об'єктивних. Теорія культури Бордьо включає такі нові поняття як габітус(*habitus*-лат.) і поле. Абітус є формами дії, мислення, почуття, що походять від позиції людини, яку вона займає в суспільстві. Поле – соціальний простір, що формується на основі мистецтва, науки, релігії, політики тощо. Цей простір займають агенти з різними абітус та капіталами, що змагаються за матеріальні та символічні ресурси поля. Капітал не є тільки фінансовим, але й культурним, соціальним, натуральним, символічним. Агенти з власними абітус та ресурсами «грають» на різних соціальних полях та трансформують соціальну структуру. П.Ф. Бордьо довів, що превалювання однієї культури над іншою є завуальованим домінуванням одного соціального класу над іншим, і назвав це домінування онтологічним зв'язком між полем та абітус. Головна ідея культури П.Ф.Бордьо полягає в тому, що всі члени суспільства, незалежно від їх соціального статусу, повинні мати рівні можливості щодо доступу до культурних цінностей. Отже, теорія культури вивчає культуру, як продукт соціальної діяльності

людського колективу, що відіграє важливу роль в становленні характеру індивіда.

Процес навчання, що є основою курікулуму професійно-педагогічної освіти, передбачає передачу символічного універсалу значень тієї чи іншої культури представником культури, тобто вчителем або викладачем.

Таким чином для розуміння та пояснення феноменів професійно-педагогічної освіти, що є компонентом культури, слід звернутися до визначення концепції культури. В науковій літературі існує більше ніж двісті визначень поняття «культура». Найбільш поширеним є визначення, що включає компоненти як то матеріальні та духовні блага, знання. Переконавання, мистецтво, мораль, право, звичаї, традиції, навички, вміння, що переходять до людини як члена певної громади. З точки зору немарксистської філософії, що є основою критичної курікулярної теорії, культурою є суспільна організація простору та часу, соціальна практика, свята, форма поведінки, мова, писемність. Одяг, харчування, житло певної групи людей; культура класифікує, каталогізує, визначає, називає та організує реальність з позиції відносно гомогенного «ми», що має певну соціальну тотожність, культура є системою символів. Отже, розробка курікулуму професійної підготовки вчителів вимагає аналізу освітнього дискурсу щодо формування вчителя як суб'єкта освіти, щодо типу суб'єкта, що планується підготувати в освітньому просторі навчального закладу; щодо зовнішнього (тобто за межами навчального закладу) освітнього процесу, і його як позитивного так і негативного впливу на майбутніх вчителів; щодо розкриття нових значущих елементів всередині дискурсу професійної підготовки вчителів.[3]

Для теоретичного обґрунтування та практичного формування курікулуму професійної освіти вчителів іноземних мов в Ізраїлі приділяється особлива увага історико-ретроспективному аналізу системи освіти, вивченню соціально-культурного та політико-економічного контекстів курікулуму, що має бути розбудованим, дослідженню суб'єктів навчального процесу, аналізу навчальних закладів як соціальних інститутів, дискурсивному аналізу

документів, що становлять законодавчий базис системи освіти. Важливу роль при цьому відіграють етнографічні та квалітативні методи дослідження, а також застосування культурологічної інституційної та дискурсивної теорії. Новітня перспектива розвитку курікулуму професійно-педагогічної освіти в сучасному світі базується на ідеях нової соціології освіти (П.Ф. Бордю, Б. Бернштейн, Д. Гамільтон, С.Боуелз, Х. Джинтіс, Л. Стенхауз). Йдеться про так званий реконцептуалізований (переосмислений) курікулум, що постає як система. Яка потребує вивчення та аналізу, а також встановлення її зв'язку з системою влади, ідеологією та культурою.

Таким чином, переосмислений курікулум потребує розгляду та порівняння формального та прихованого курікулумів з точки зору соціальної критики, що веде до виявлення взаємовідношення суспільства, навчальних закладів та курікулуму, до вивчення ролі навчальних закладів в репродукції культурних переконань та значень. А також економічних відносин, що є базою існуючої соціально-політичної системи.

Ідея реконцептуалізованого курікулуму ґрунтується на положенні, що реальність будь-якої освітньої системи майже ніколи не відповідає повністю освітнім намаганням (формальному курікулуму), тому необхідно проаналізувати існуючу курікулярну систему, виявити в ній допущені помилки та недоліки. Отже, подальший розвиток курікулуму професійно-педагогічної освіти пов'язаний з вивченням та аналізом діючого на даний час курікулуму. Головними питаннями даної тенденції розвитку є наступні: яким чином перетворити ідеї профільної підготовки вчителів на інституційні норми і як виявити згодом, чи ці ідеї на практиці втілені в навчальний процес і чи вони є актуальними. Нова перспектива розгляду курікулуму вимагає того, щоб курікулум професійної підготовки вчителів містив наступні принципи:

- Щодо проекту:
 1. принципи вибору змісту професійної підготовки вчителів;
 2. принципи розвитку стратегій навчання;

3. принципи адаптації розв'язання навчальних задач;
4. принципи оцінювання рівня успішності студентів;
- щодо практичного аналізу:
 1. принципи вивчення та оцінювання прогресу студентів;
 2. принципи вивчення та оцінювання викладачів;
 3. орієнтація щодо можливості функціонування даного курікулярного проекту професійно-педагогічної підготовки в інших навчальних закладах та в інших соціальних умовах;
 4. принципи поінформованості щодо варіативності впливу інших соціальних умов на функціонування даного курікулярного проекту професійної підготовки вчителів.

Роль аналітиків курікулуму професійної підготовки вчителів надається суб'єктам курікулуму, а саме викладачам. Суперечності, що існують між тенденціями централізації та децентралізації управління освітою, ведуть суб'єктів курікулярної системи до рефлексії щодо навчального проекту, щодо власної свободи викладання та автономії курікулуму, щодо можливості прийняття самостійних рішень, щодо своєї власної професійної підготовки.[5]

Таким чином ,тенденцією розвитку курікулуму професійно-педагогічної освіти є намагання залучити вчителів та викладачів до розробки курікулярних проектів, до дослідницької діяльності щодо аналізу реального курікулуму та практичного обговорення шляхів усунення помилок та недоліків курікулуму, до дослідження власної викладацької практики. Дана тенденція свідчить про те, що системі освіти багатьох розвинених країн властиві процеси централізації та децентралізації. Стратегіями децентралізації є демократизація освіти, поступове розширення кола повноважень щодо навчальних аспектів діяльності навчальних закладів, відносна автономність (основою для прийняття рішень є результати науково-педагогічних досліджень та аналіз кращого практичного досвіду тощо). Проте названі процеси відбуваються під адміністративним керівництвом та

контролем Міністерств освіти за допомогою програм з фінансової підтримки викладацької та науково-дослідницької діяльності вчителів та викладачів, що свідчить про централізоване управління освітою.[4]

Дуже важливим та корисним для України є досвід багатьох розвинених держав у створенні та застосуванні на практиці курікулярних проектів професійної підготовки вчителів у фахових навчальних закладах.

Резюме: дана стаття висвітлює теоретичні аспекти щодо створення курікулуму професійно-педагогічної освіти різних країн.

Ключові слова: курікулум, професійно-педагогічна освіта, культура, іноземні мови, вчитель, створення навчальних програм.

Summary: this article is about the theoretical aspects of creating of pedagogical curriculum in different countries.

Keywords: curriculum, professional-pedagogical education, culture, foreign languages, teacher, educational programs creating.

Резюме: данная статья раскрывает теоретические аспекты по составлению курикулума профессионально-педагогического образования разных стран.

Ключевые слова: курикулум, профессионально-педагогическое образование, культура, иностранные языки, учитель, создание учебных программ.

Література:

1. Георгеску Д. Курікулярна філософія двадцять першого століття: що старого і нового? // Збірник доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курікулуму) загальної середньої освіти для 21-го століття». – К., 2007.
2. Біла книга національної освіти «Сили змін та вектори руху до нової освіти України» // Директор школи. – К.: Шкільний світ. – 2009. – №43; №44.

3. Жижко О.А. Курікулум в освітній діяльності провідних університетів Мексики //Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка – Житомир.2007р.-№33.-с.69-72
4. Кошманова Т.С. Розвиток пед.. освіти у США. Дис. д-ра пед.. наук:13.00.04./ Інститут педагогіки і психології проф.. освіти АПН України.-К.,2002.-289 арк.
5. Наумець О.М. Педагогіка сучасної зарубіжної школи. Навч. Посібник.-Кіровоград.2004р.-253ст.
6. www.wikipedia.org/wiki/curriculum
7. www.thefreedictionary.com/curriculum
8. www.encyclo.co.uk/define/curriculum

Автор - Романюк Людмила Петрівна, викладач кафедри іноземних мов
Вінницького національного медичного університету.

Адреса: Вінниця, вул.. Свердлова, буд. 168, кв.9

Телефон: 53-56-54

Моб. телефон: 098-59-50-718 або

Електронна адреса: lyusya131@mail.ru або lyusya131@rambler.ru